

2021Z13471

(ingezonden 9 juli 2021)

Vragen van het lid Maatoug (GroenLinks) aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over pensioen voor zelfstandigen

Vraag 1

Klopt het dat pensioenfondsen die zouden gaan experimenteren met pensioenen voor zelfstandigen flinke vertraging oplopen of zelfs zijn gestopt?¹

Antwoord 1

De wettelijke bepaling die het pensioenuitvoerders mogelijk maakt om te experimenteren met pensioen voor zelfstandigen in de tweede pijler maakt deel uit van het wetsvoorstel toekomst pensioenen. In mijn brief over de stand van zaken uitwerking Pensioenakkoord² heb ik aangegeven dat ik inwerkingtreding van het wetsvoorstel uiterlijk per 1 januari 2023 realistisch acht. De voorziene inwerkingtreding is later dan aanvankelijk met 1 januari 2022 werd verwacht. Zoals ik in mijn brief over de stand van zaken uitwerking Pensioenakkoord³ heb aangegeven past dit echter bij een gedegen proces van een van de grootste stelselveranderingen van de afgelopen decennia.

In de beantwoording⁴ van schriftelijke vragen van uw Kamer naar aanleiding van mijn brief over de stand van zaken uitwerking Pensioenakkoord⁵ heb ik aangegeven dat een eerdere inwerkingtredingsdatum dan 1 januari 2023 bij de experimenteerwetgeving voor pensioenopbouw voor zelfstandigen niet werkbaar is. Onder meer omdat het hier tijdelijke afwijkende wetgeving betreft van (nieuwe) fiscale wetgeving per 1 januari 2023. Eerder afwijken dan de inwerkingtredingsdatum is op dit onderdeel fiscaal niet mogelijk.

De pensioenuitvoerders die willen experimenteren met pensioenen voor zelfstandigen, kunnen de experimenten uitvoeren vanaf het moment dat het wettelijk kader hiervoor in werking is getreden. Tegelijkertijd acht ik het van belang dat zo snel mogelijk aan alle betrokkenen duidelijkheid wordt gegeven over de inhoud van het kader van de experimentwetgeving. Pensioenuitvoerders zijn op dit moment nog in afwachting van de definitieve kaders voor de experimenten. Deze worden ook deels in de lagere regelgeving neergelegd. Door zo snel mogelijk aan alle betrokkenen duidelijkheid te geven over de inhoud van de kaders kunnen zij reeds voor 1 januari 2023 aan de slag met het inrichten van een experiment en gelijk in 2023 starten met de uitvoering ervan, want er zullen pensioenuitvoerders zijn die op basis van de definitieve kaders van de experimenten pas kunnen bepalen of zij mee willen doen aan de experimenten, en zo ja op welke manier zij de experimenten vorm willen geven. Met de pensioenuitvoerders die mee willen doen aan de experimenten ben ik daarom in gesprek.

Vraag 2, 3 en 4

Kunt u inhoudelijk uiteenzetten wat hier de reden voor is? Wat zijn precies de struikelblokken op fiscaal gebied en op het gebied van privacy? Om welke wetten gaat het? Door middel van welke amendementen kan dit probleem worden opgelost?

Herinnert u zich de aangenomen motie van de leden Smeulders en Gijs van Dijk (Kamerstuk 35555, nr. 12) waarin de regering wordt verzocht om experimenten met pensioen voor zelfstandigen zo goed mogelijk te faciliteren en eventuele drempels op het gebied van wetgeving en gegevensuitwisseling zo veel mogelijk weg te nemen? Zo ja, waarom wordt deze motie niet volledig uitgevoerd?

Op welke manier zouden pensioenfondsen meer speelruimte willen en wat is precies de reden dat u hier niet in meegaat (ondanks de aangenomen motie)?

¹ De Telegraaf, 5 juli 2021, 'Experiment met pensioenen voor zzp'ers loopt spaak': regels struikelblokken | Geld | Telegraaf.nl

² Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 559.

³ Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 559.

⁴ Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 562.

⁵ Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 559.

Antwoord 2,3 en 4

De experimenteerbepaling maakt deel uit van het wetsvoorstel toekomst pensioenen. Dit wetsvoorstel ligt op het moment voor bij een aantal adviesorganen en bij de toezichthouders en zal daarna worden voorgelegd aan de Raad van State. Omdat het parlementaire proces pas start bij het indienen van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer, kan ik niet vooruitlopen op de precieze inhoud van het wetsvoorstel. Wel kan ik u melden dat ik met de uitwerking van de experimenteerbepaling invulling geef aan de motie waar u aan refereert.

U vraagt mij voorts in te gaan op de speelruimte die pensioenfondsen wensen en mijn afwegingen hierin, en specifiek mijn afwegingen op fiscaal gebied en op het gebied van privacy. Ik kan om voornoemde reden niet te veel vooruitlopen op de precieze inhoud van het wetsvoorstel. Wel kan ik benoemen dat verschillende pensioenfondsen hebben gereageerd op de consultatieversie van het wetsvoorstel. De door hun gewenste speelruimte blijkt onder meer uit hun reactie. In de internetconsultatie van het wetsvoorstel is onder meer gevraagd om persoonsgegevens te kunnen uitwisselen en verwerken in het kader van de uitvoering van de experimenten. Ook is voorgesteld de fiscale facilitering van de premie-inleg door zelfstandigen in het kader van de experimenten te baseren op een forfaitair vrijgesteld bedrag, ongeacht het gerealiseerde inkomen. Vooruitlopend op het parlementaire proces kan ik hierover zeggen dat voor de bepalingen ten aanzien van gegevensbescherming enerzijds gestreefd zal worden naar kaders waarmee de experimenten zo goed mogelijk gefaciliteerd kunnen worden. Daarbij wordt ook de uitvoerbaarheid van experimenten door pensioenuitvoerders betrokken. Anderzijds moeten ook de gerechtvaardigde belangen van zelfstandigen – in al hun diversiteit - in de afwegingen worden betrokken en de uitgangspunten van de Algemene Verordening Gegevensverwerking en de daarop gebaseerde Uitvoeringswet AVG, in acht worden genomen. Dit leidt ertoe dat niet alle denkbare en gewenste uitvoeringsmodaliteiten mogelijk zijn of kunnen worden gemaakt. Er moet immers een wettelijke grondslag voor het gegevensgebruik kunnen worden gecreëerd met een dragende motivering waarbij ingegaan wordt op de doeleinden van genoemde gegevensverwerkingen, de noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit daarvan en de bijbehorende risico's. Ten aanzien van het voorstel de fiscale facilitering van de premie-inleg door zelfstandigen te baseren op een forfaitair vrijgesteld bedrag, kan ik in algemene zin zeggen dat pensioenopbouw zonder koppeling aan het loon haaks staat op hoe pensioenopbouw momenteel fiscaal wordt gefaciliteerd.

Vraag 5

Herinnert u zich ook dat de Kamer in bovengenoemde motie heeft verzocht om ervoor te zorgen dat de benodigde wetgeving voor experimenten met pensioen zo snel mogelijk maar uiterlijk 1 januari ingaat? Ligt u nog op schema en zo niet, waarom niet? Met hoeveel maanden verwacht u deze deadline te overschrijden?

Antwoord 5

In de motie⁶ waar u naar verwijst verzoekt uw Kamer de regering de benodigde wetgeving voor de experimenten zo snel mogelijk, maar uiterlijk 1 januari 2022 in werking te laten treden. Vanwege de nauwe samenhang met de stelselherziening in het wetsvoorstel toekomst pensioenen heb ik voorgesteld om de experimenteerwetgeving mee te nemen in dat wetsvoorstel. Ik heb in mijn brief van 10 mei jl. aangegeven dat ik er naar streef het wetsvoorstel uiterlijk per 1 januari 2023 in werking te laten treden.⁷ Zoals ik in mijn antwoord op vraag 1 heb aangegeven, is eerdere inwerkingtreding van de experimenteerwetgeving niet mogelijk.

Vraag 6

Speelt de langere tijd die nodig is voor uitwerking van het Pensioenakkoord een rol bij het staken van de experimenten? Klopt het dat het technisch gezien mogelijk is de experimentwetgeving eerder in de Kamer te behandelen dan de wetgeving voor een nieuw pensioencontract zodat pensioenfondsen voldoende tijd hebben om de experimenten uit te voeren?

Antwoord 6

Voor wat betreft uw vraag over de planning van het wetsvoorstel en de experimenteerwetgeving verwijs ik u graag naar het antwoord op vraag 1 en 5. Voor de volledigheid merk ik op dat de duur van de experimenten niet is ingekort, maar alleen de voorziene startdatum van de experimenten met één jaar is opgeschoven naar 1 januari 2023.

⁶ Kamerstukken II 2020/21, 35555, nr. 12.

⁷ Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 559.

Vraag 7

Klopt het dat het Pensioenakkoord een totaalpakket is waarin alle afspraken nagekomen dienen te worden, inclusief de afspraak dat meer zelfstandigen (en werknemers) pensioen op zouden gaan bouwen?

Antwoord 7

In het Pensioenakkoord⁸ zijn verschillende afspraken gemaakt die verband houden met de pensioenopbouw van zelfstandigen. Aan alle afspraken hierover is of wordt uitwerking gegeven. Allereerst is – in lijn met het SER-advies⁹– afgesproken om over te stappen op een neutrale en daarmee toekomstbestendige vorm van pensioenopbouw. Daarbij is een leeftijdsonafhankelijke premie het uitgangspunt en krijgen deelnemers een opbouw die past bij de betaalde premie. De doorsneesystematiek wordt hiermee afgeschaft. Deze nieuwe manier van pensioenopbouw past beter bij de veranderende arbeidsmarkt. Werkenden ondervinden niet langer onbedoelde effecten als zij overstappen naar een werkgever met een andersoortige pensioenregeling of naar zelfstandig ondernemerschap. Ook is in het wetsvoorstel toekomst pensioenen¹⁰, waarin de stelselherziening is uitgewerkt, voorgesteld om het verschil in fiscale premieruimte tussen de tweede en de derde pijler weg te nemen ten aanzien van oudedagsvoorzieningen. Hierdoor wordt het percentage van het pensioengevend inkomen dat fiscaal gefaciliteerd kan worden ingelegd in de derde pijler verhoogd naar het niveau dat zal gelden in de tweede pijler. Ook andere verschillen tussen de tweede en derde pijler worden met het werstvoorstel gelijkgetrokken, waarmee er een meer arbeidsvormneutraal pensioen kader gerealiseerd wordt.

Naar aanleiding van de afspraken uit het Pensioenakkoord heb ik in juni 2020 de Stichting van de Arbeid ("de Stichting") gevraagd onderzoek te doen naar de pensioenopbouw door zelfstandigen. Eind december 2020 heb ik de uitkomsten van het onderzoek van de Stichting ontvangen.¹¹ Het onderzoek brengt de bestaande mogelijkheden voor zelfstandigen om binnen de tweede en derde pijler pensioen op te bouwen in kaart. Ook gaat de Stichting op hoofdlijnen in op de knelpunten die pensioensparen door zelfstandigen in de weg staan. De Stichting heeft aangegeven voornemens te zijn een vervolg te geven aan het onderzoek. Zij wil een inventarisatie maken van aanvullende mogelijkheden om zelfstandigen meer toegang te verlenen tot de tweede pijler en vooral hoe die aanvullende mogelijkheden vormgegeven zouden kunnen worden in het nieuwe pensioenstelsel. Ik heb de Stichting laten weten graag bereid te zijn om daaraan mee te werken.

In het Pensioenakkoord is tevens afgesproken dat het kabinet zal bezien hoe zelfstandigen vrijwillig kunnen aansluiten bij de pensioenregeling in de sector of de onderneming waar zij werken, ook als zij voordien niet als werknemer hebben deelgenomen. Voor zelfstandigen die in verschillende sectoren werken, zal het kabinet verschillende uitvoeringsmodaliteiten bezien. In de voortgangsrapportage in december 2019¹² heb ik uw Kamer op de hoogte gebracht van de uitkomsten van dit onderzoek. Uit de analyse van beide vormen van vrijwillige aansluiting komen belemmeringen naar voren, waaronder het risico voor een pensioenfonds van de averechtse selectie die uitgaat van vrijwillige aansluiting door zelfstandigen aan een pensioenregeling bij een pensioenfonds. Met het wetsvoorstel toekomst pensioenen wordt door de voorgestelde afschaffing van de doorsneesystematiek een oplossing geboden voor het risico van averechtse effecten.

Parallel aan de afspraken uit het Pensioenakkoord is in verschillende sectoren door sociale partners en pensioenuitvoerders nagedacht over experimenten waarin zelfstandigen kunnen meedoen in de tweede pijler. In de voortgangsrapportage in december 2019 heb ik uw Kamer laten weten te bekijken op welke manier ik die experimenten kan faciliteren via experimentwetgeving. In het wetsvoorstel toekomst pensioenen doe ik daar een voorstel voor. Over de vormgeving van de experimenteerwetgeving ben ik in gesprek met de betrokken partijen. Ook bij de vormgeving van de lagere regelgeving zal ik in gesprek gaan met de betrokken partijen. De experimenteerwetgeving loopt – vanwege de nauwe samenhang met de stelselherziening en de afspraken uit het Pensioenakkoord – mee in het wetsvoorstel toekomst pensioenen en volgt daarmee ook de planning van dit wetsvoorstel zoals ik in mijn antwoorden op vragen 1 en 5 heb toegelicht.

⁸ Kamerstukken II 2018/19, 32043, nr. 457.

⁹ Sociaal-Economische Raad, *Naar een nieuw pensioenstelsel*, advies 19/05, juni 2019.

¹⁰ Overheid.nl | Consultatie Wet toekomst pensioenen (internetconsultatie.nl)

¹¹ Kamerstukken II 2020/21, 32043, nr. 559.

¹² Kamerstukken II 2019/20, 32043, nr. 510.

Vraag 8

Hoe gaat u ervoor zorgen dat deze belangrijke afspraak uit het Pensioenakkoord alsnog wordt nagekomen?

Antwoord 8

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 7.

Vraag 9

Bent u in het uiterste geval bereid om een pensioenplicht voor alle werkenden in te voeren?

Antwoord 9

In het Pensioenakkoord¹³ zijn afspraken gemaakt over mogelijke oplossingsrichtingen die beogen dat meer zelfstandigen pensioen zullen gaan opbouwen. Hierbij is de vrijwilligheid van pensioensparen door zelfstandigen de uitgangspunt. De bepalingen in het wetsvoorstel toekomst pensioenen met betrekking tot experimenteren met pensioen voor zelfstandigen zien daarom toe op experimenten op basis van vrijwillige deelname en niet op een algemene pensioenplicht voor alle werkenden.

Vraag 10

Kunt u deze vragen een voor een beantwoorden?

Antwoord 10

De vragen 2 tot en met 4 zijn gezamenlijk beantwoord, de rest is één voor één beantwoord.

¹³ Kamerstukken II 2018/19, 32043, nr. 457.